

VII. Pasaulinis ruduo

kauksmas

„Elenaa, Elenaaa, laukin?s dykumos Am???ro vaike...“ Girtuokliška daina, vidurnakt? ataidinti iš kaimyninio daugiabu?io. Dainuodavom j? mokyklos stovyklose, bet ir dabar nenutuokiu, kas toji Elena, kas per dykuma. Kiekvienam iš m?s? privalomas ki?as, kažin koks romantikos pripildytas svetimas dalykas, oaz? vienintel?je ?manomoje dykumoje ?ia, kur sm?lis virto betonu. Dabar, po trisdešimties met?, tre?i? nakties sklinda ta pati daina, vingiuoja, pagauta girtos kompanijos ilgesingumo kaimynyst?je. Tai bulgar? dainos kosmose alternatyva. Jaunyst? pra?jo, socializmas pra?jo, bet andainykš?i? troškim? demonai, paskandinti ne?vykusi? dalyk? alkoholyje, liko. Andainykš?iai mokiniai paseno, užsiaugino pilvus, kiekvienas iš j? ved? Elen?, bet kažkas susikniso, kažkas n?ra taip, kaip tur?jo b?ti... Beprasmyb? su mediniu arkliu ?sigavo ? k?no Troj?. Iš ?ia ir tas kauksmas naktį... Neken?iu j? ir kartu jie man artimi savo nepakeliamu gaudumu ir beprasmybe. Kartais pan?stu ir aš savo kaukimu prisid?ti prie j? kauksmo. Jei tur??iau maž? ištikim? gauj? draug?, turb?t kauk?iau su jais, laimingas ir nepaguodžiamas amžinuose daugiabu?i? miesto laukuose. Laukin?je jo dykumojeeee Am?reee... Tokios gaujos neturiu. Tad staugiu tykiai, taip tykiai ir neva su daug subtilios ironijos, kad vos pats save girdžiu.

*the saddest place in the world*²⁶

Šalia nesuprantamo naktinio triukšmo Angelo,
kuris budi virš raudan?i?j? vonioje,
virš ?sipjaunan?i?j? virtuv?j
ir r?kan?i? balkonus tre?i? pary?iais.

Pasibjaur?tinai vienišas. Taip jau?iausi pastaraisiais metais, toks b?t? tiksliausias apib?dinimas. Kažkada vienoje telefono b?del?je perskai?iau juodu žymekliu užrašytus žodžius: „Myliu žmones ir tai mane daro pasibjaur?tinai vieniš?“. Prid?jau juos prie ?kyri? frazi?, kurios sukdavosi galvoje ištikus panašiams... pasibjaur?tino vienišumo priepuoliams.

V?lyv? nedžiaugsming? rugpj??io popiet? iš?jau pasivaikštin?ti po kvartal?. Puvimo kvapas. Pernokusi?, varvan?i? slyv? kvapas, svaiginantis, su vaisi? išspaud? dvelksmu. Rakija, kuri niekada nebus iš j? išvirta. Besiritanti arb?zo žievel?, jau iš?iulpta širši? armijos, v?liau išdžiovinta skruzdži? procesijos. Siurbiau ? save šiuos kvapus su atkaklumu žmogaus, nusprendusio prisilakt užšniaukštoje kvartalo knaip?je.

Ži?rin?jau apdaužytus, apr?dijusius ?stiklint? balkon? kampus. Maža varguoliška gudryb?, užsandarini vienintel? balkon?, sudedi stiklus ir pakabini užuolaid?les, paverti j? akvariumu, ?sisavini dar metr? du, pridedi dar vien? kambar?l? prie savo butelio, išneši orkait?, sen? virykl?, paprik? skrudintuv?, kvadratinuose plastmasiniuose indeliuose pris?ji krap?, petražoli?, svog?n?, net pomidor?, kad paverstum balkon? ir virtuve, ir žiemos sodu. Pavakare toje tavo skurdaus gyvenimo vitrinoje kepsi paprikas arba iš?j?s su berankoviais marškin?liais r?kysi, apniktas nepaaiškinamo v?lyvos nakties li?desio.

Pra?jau pro mokyklos kiem? su iškreivintomis krepšinio lentomis, be žied?, užž?lus? piktžol?mis. Žol? prasiskverb? pro suskilus? asfalt?, ant jo keli vaikai pasiaukojamai spard? sviedin?, šikniau, užsikrušk, pedale tu, ?m? šaukti vienas berni?kštis, dešimties met?, ne vyresnis, tada „pedalas“ atsikirto, kad tas pa?iulpt?, ir žaidimas t?s?si toliau. Ne tiek pa?ios replikos, kiek tas bals? pam?gdžiojimas, gerkl?s pl?šymas, ?tempimas, stengiantis išgauti urzgiant? gars? ir ?bauginti, privert? mane iš ten pasišalinti. Suplokšti mineralinio buteliai, laikraš?io atplaiša, kurioje galima perskaityti, kad „Sozopolis virsta antra Jeruzale. Vakar rasti trys stebukling? gali? turintys šv. Jono Krikštytojo, Kristaus pusbrolio, dešin?s rankos pirštikauliai, p?da ir dantis...“ Mistika atsiduodantis provincijos ki?as.

Miestelis virt?s getu. Arba visada toks ir buvo. Niekas nesikeit?, išskyrus visur ?si?dusias r?dis; daugiabu?iai paseno dar trisdešim?ia met?, nepataisomai. Kažkada visi sakydavo: „Mums jau v?lu, bet nors vaikai gyvens kitaip.“ V?lyvojo socializmo mantra. Dabar susivokiau, kad ateina mano eil? ištarti ši? fraz?.

D?ž?se turi b?ti visko. O daugiausia prišnabžd?t?, prikaupt?, sl?pt? dalyk?. To, kas netilpo ? kadr?, trumpai trunka, nyksta, išdži?va it rudens lapas, pašvinksta it žuvis karšt? popiet?, prar?gsta it pienas, nus?sta kaip sumyžta pakel?s g?l?, sup?va kaip kriauš?...

Pra?jau pro transformatorin?. Tai turi b?ti perrašyta, nufilmuota, uždokumentuota. Apr?dijusi lentel? „Pavojinga gyvybei!“ ir šalia jos priklijuotos numir?li? nuotraukos. Sakytum visi šie žmon?s iš pakabint? nekrolog?, pažeisdami taisykles kažin ko (gyvyb?s?), narš? transformatorin?je ir juos nutrenk? elektra. Nekrologai ir skelbimai. Iš skelbim?, užlipdyt? ant trupan?io skiedinio, galima atkurti vis? neparašyt? pastar?j? dvidešimties met? istorij?. Išsitraukiau užraš? knygut? ir prad?jau perrašin?ti.

Firma ieško elitini? šok?j? dirbti užsienyje. Reikia jaun? mergin? atlikti nam? ruošos darbus ital? šeimose. Išnuomosiu but? dviem ner?kan?ioms student?m. Išmokite angl? kalb? per tris savaites. Panaikinu juod?j? magij?, balt?ja magija pritraukiu meil? ir darb?. Vaistai nuo hemorojaus ir plauk? slinkimo. Dingo šuo. Superku plaukus.

Tai k? pasakysi, seni, kažkas suplojo man per pet?. Fraz? buvo dvidešimties met? senumo, gestas taip pat. Reikia ?traukti ? išnykusi? žodži? ir gest? katalog?, tuojau pat inventorizavau. Atsisukau, lyg ir paž?stamas veidas, veikiausiai bendramokslis: ooo, ponas Klynas... Mano paties atsakymas mane nustebino, niekada nesu vartoj?s šio kreipinio, bet dabar situacija kažkaip nat?raliai privert?. Toliau ?vyko tokio žanro pasišnek?jimas – „du seni paž?stami šneku?iuojasi, o patys mintyse sp?lioja, su kuo gi dabar kalbasi“. Ap?jimo manevr? retorika. Abstraktaus ir tuš?io kalbesio puota. Meistriškas konkre?iais faktais ir vardais užminuoto lauko aplenkimas. Nepameni jo vardo, nežinau, kur dirba, net suabejoji, ar jis tave atpažino, ir perniek naršai po kiaur? atminties maiš?. Tuomet ? pagalb? ateina amžinas klausimas „kaip sekasi?“ Ir viskas stoja ? vietas – pulkai išminties perliuk? apie nenumaldomai lekiant? laik?, vaikai auga, mes senstam, o tu visai nepasikeitei, likai toks pats (po galais, kas tu esi?!), nu tai joa, šit?, nu gerai, skubu, viso, kur? nors kart? reikia susil?kt...

Uždokumentuoju ir š? susitikim? (viskas yra svarbu). Atsisveikinimas su žmogum, kurio net vardo neprisimeni, kur? pažym?si kaip pon? X, t? amžin? nežinom? Iks?. Kad ir kiek t? dien? laužytum galv?, tikro jo vardo neprisiminsi, paradoksalu, bet kaip tik d?l to tam tikr? laik? jis išliks tavo galvoje. Negalime pab?gti nuo t?, kuriuos užmiršome.

Sudie, pone Iksai, sudie visiems, kuriuos užmiršau, ir tiems, kurie užmiršo mane. Teb?nie prisiminimas apie jus amžinas.

vienos fobijos aprašymas (šalutinis koridorius)

Pažvelgus ? l?les vien? draug? apnikdavo didžiul? baim?. Ji pastirdavo vien pama?iusi sustingusias j? akis. Bet jos išties ži?r?jo klaikiai, tos andainykšt?s l?l?s. Pasirodo, ši baim? yra aprašyta ir turi pavadinim?, ji vadinama pediofobija.

Mano baim? net baisesn?, nes j? keliantis objektas gali pasitaikyti visur. N? vienoje fobij? nomenklat?roje nesu jos aptik?s, tod?l pridedu jos aprašym?. Lai tai b?na nedidelis mokslinis mano ?našas ? begalin? „Baimi? s?raš?“.

Turiu vieno klausimo fobij?. Košmariško klausimo, kuris tiesiog gali imti ir iššokti iš už kampo, pasisl?p?s bedant?je kaimyn?s burnoje arba išburb?tas laikrašt?i? pardav?jo. Kiekvienas telefono skambutis užtaisytas šiuo klausimu. Taip, dažniausiai jis gl?di telefono rageliuose: „Kaip sekasi?“

Lioviausi ?j?s ? lauk?, nebeatsiliepiu telefonu, kei?iau apsipirkimo vietas, kad neužmegz?iau triviali? kasdienyb?s pažin?i?. Sukau galv? kaldamas gynybinius atsakymus. Man reik?jo naujo apsauginio Achilo skydo nuo kvailyb?s. Kaip sud?lioti atsakym?, kuris netiražuot? vidutinyb?s, ne?strigt? kliš?je. Atsakym?, never?iant? vartoti gatav? frazi?, nemeluojant?, bet ir neatskleidžiant? dalyk?, kuri? nenori atskleisti. Atsakym?, kuris nenuteikia užmegzti ilgo ir beprasmio pokalbio.

Kokia veidmaininga etiketo tradicija j? išgrynino, kaip per šimtme?ius praspr?do šis dirbtinis klausimas. „Kaip sekasi?“, štai kur klausimas. *That is the question.* (Didingasis „b?ti ar neb?ti“ pakeistas šiuo niekingu pasiteiravimu, štai tau ir nuopuolio ?rodymas.)

Kaip sekasi?

Kaip sekasi?

Kaip sekasi?

Kaip dera atsakyti ? tok? pasiteiravim??

Matai, anglai ?sigudrino paversti š? klausim? pasisveikinimu. Iš?m? jo stubur?, išrov? klausiam? geluon?. „Kaip sekasi“ yra banano žievel?, su didžiu mandagumu pakišta tau po kojomis, s?ris, atviliojantis tave prie kliš?s sp?st?.

Kaip sekasi – silpni sekinantys kasdienyb?s nuodai. ? š? klausim? n?ra atviro atsakymo. N?ra. Žinau galimus atsakymus, bet bodžiuosi jais, suprantate, bodžiuosi... Nenoriu b?ti toks nusp?jamas ir atsakin?ti „a?i?, gerai“ arba „po truput?“ , arba „na, dar laikom?s“, arba...

Nežinau, kaip man sekasi. Negaliu b?ti kategoriškas. Kad deramai jums atsaky?iau, turiu nugyventi naktis, m?nesius, metus, perskaityti daug Babelio bokšt? iš knyg?, rašyti, rašyti... Atsakymas yra ištisas romanas.

Kaip man sekasi?

Niekaip. Taškas.

Tegu tai b?na pirma eilut?. Ir nuo ?ia teprasid?s tikrasis atsakymas.

galim? atsakym? ? klausim?

„kaip sekasi“ s?rašas

„Daugmaž.“

Labiausiai m?suose paplit?s atsakymas. Priešingai, nei tikimasi, „daugmaž“ reiškia nei daug, nei mažai. Niekada nesakoma, kad tau sekasi gerai, idant neužgri?t? didel? b?da.

„Nu gyvuoju. Dar ant koj?.“

Suprask, reikalai eina prastai, bet neketinu ?ia tau verkšlenti, nes verkšlenimas yra bobeli? priederm?. Tai yra vyriškas atsakymas.

„Jei jau žiauriai nesiseka, tai taip ir teb?nie.“

Sakoma prie stalo, kai visi susirink? ir keliamos taur?s ? sveikat?, grybštelima salot? ir siurbtelima rakijos. Man visuomet kirb?davo klausimas, o kas b?t?, „jei jau sekasi kuo puikiausiai“? Nenoriu pasirodyti šiurkštus, bet vargu, ar fraz?s pabaiga b?t? kitokia.

„Na, viskas gerai, bet mes susitvarkysime.“

Žaismingas socializmo laik? atsakymas, akivaizdu, kad tuomet susidurta su klausimo ir sistemos, kurioje už atvir? skundim?si gali užklupti nelabad?, bukumu. Iš ?ia ir an? laik? anekdotas:

Kaip laikot?s? – juokavo generalinis partijos sekretorius.

Gerai laikom?s, – juokavo darbininkai.

„Antanuks šiek tiek apsirgo, ryt – laidotuv?s.“

Visas veidmainiškas dom?jimasis uždavus klausim? „kaip sekasi“ subyra.

„Jei b?t? geriau nei dabar, tai b?t? nusikaltimas.“

Dar vienas atsakymas, sugalvotas klausimo esme nepatenkinto žmogaus.

„Nelabai kaip.“

Klasika, Nul?pausis iš *Mik?s P?kuotuko*. Bet ir šis atsakymas jau nuvalkiotas begalinio vartojimo.

„Lai praeina ši diena ir ateina kita.“

Nieko nenutinka, nieko nesitikiu, ritu ir stumiui sau. Kas ir kam ritama ir stumiama ne visai aišku, tikriausiai gyvenimas. Dien? sunku išjudinti nelyginant asil?, kuris ?strigo ant tilto ir n? nekrust, grem?zdišk? buivol?, kuris nusprend? per pietus pasils?ti ir ne?stengi jo paraginti.

Nepamiršiu vaikyst?je reg?t? prie savo trob? s?din?i? senoli? arba v?lyv? popiet? susirinkusi?j? prie krautuv?s nedidel?je aikštel?je: papsi pigias cigaretes ir kapsnoja pagaliukais dulkes prieš save, bevardžiai ir beraš?iai dienos filosofai. Šiose vietov?se gyvenimas trumpas, bet diena amžina.

„Gyvenu po truput?, kad nenusiris?iau iki visiško nulio.“

Suktesnis ankstesnio atsakymo variantas, bet prasm? arba beprasmyb?, kuri? apib?dina, apskritai pa?mus, ta pati.

„Bunku.“

Atviras negailestingas mano sūnų ir jo klasiokų iš vieno apšviesto miesto gimnazijos atsakymas.

kaip sekasi

Kažkur bėgant man į galvą šauna šis tas genialaus, žodžiai atsiranda patys, vos tik pradėdi juos rinkti, tuojau pat susirandi rašiklį ir popieriaus lapą, juk visada nešiojiesi po tris rašiklius, imi raustis, nū vieno... Mergini šiminti sakinius, naudoji išbandytą mnemotechniką, surenki pirmąsias kiekvieno žodžio raides arba skiemenis ir sukali naują raktažodį. Viską meti, pasileidi namo, it rožinę kartoji mintyse žodį. Prie namo tave sustabdo kaimynas, užduoda aną baisų klausimą „Kaip sekasi?“ ir ima kažką pasakoti, tu praveri burną pasakyti, kad labai skubi, ir tū akimirka raktažodis purpteli nuo tavo lūpų lyg musų ir išnyksta erdvėje, tarsi niekada neegzistavo.

štai kaip

Pastaraisiais metais čia jaučiausi vis svetimesnis. Į lauką išeinu tik naktį. Sakytum naktį į miestą grįžti kažin kas iš jo stiliaus, iš jo legendos. Galbūt vėlyvą vakarą išlįsdavo šmėklos gyvenusiųjų čia antrąjį, trečiąjį, ketvirtąjį ir penktąjį dvidešimto amžiaus dešimtmečius. Jos klaidžiojo po senas savo vietas, blaškėsi it žvirblis, šukriėjus naujos statybos stiklinę biurą pastatę, ieškojo ramybės sodelyje priešais Šventuosius septynis apaštalus, iš tolo aplenkę susprogdinę Šv. Nedelios cerkvę, lėta vaikštinėjo po parką arba leisdavosi Caro gatve prasilenkdamos su kitomis šmėklomis. Tarsi šmėkla tarp šmėklų geidavau vaikšioti po šią seną Sofiją. Iš pradžių lyg ir sekėsi. Sustodavau prie mėsos klasiko poeto Javorovo namo-muziejaus, kartais anapus tamsios langų nugirsdavau šeimos vaidus. Sykį vienam lange žibėjo šviesa.

Galiausiai ir šmėklos paliko šį miestą. Tai apleistas miestas, miestas be legendos. Ir kuo daugiau žmonių čia zuja dieną, tuo labiau apleistas jis atrodo. Jį paliko jo mirusieji. O tai nebepataisoma.

Vieną vakarą, braidydamas po tų tamsų, apšilauptų ir ištuštų miestą, užėjau muštynes. Pirmą kartą stovėjau taip arti. Daužėsi nuožmiai, grubiai, be stiliaus. Malū vieni kitiems snukius, štai tikslus apibūdinimas, septynios aštuonios prieš maždaug dvidešimtą. Čia suvokiau, kad visa mano patirtis, susijusi su peštinėmis, buvo iš filmų arba literatūros. Ir koks iš esmės tai skirtingas vaizdas. Nebuvo nieko panašaus į Achilo ir Priamo kovą. Nei į Roką Balboa, nei į Jackie Chaną, nei į Robertą De Niro „siutusiame buliujė“... Šiurpinantis dalykas. Tada vienas iš besidaužančiųjų išitraukė peilį. Turėjau įsikišti, bet nesumojau kaip. Pasirodžiau ir kažką surūčiau. Kažkas sušaukė man nešdintis ir gaujos vėl susikibo. Taip, man buvo baugu, jį buvo daug, jie buvo jauni, stiprūs, sužvėrėję. Kur snaudė policija? Staiga man šis tas dingtelėjo. Stvėriau perskeltą šaligatvio plokštę ir sviedžiau į artimiausią gatvės vitriną. Tai buvo mobiliųjų parduotuvė. Užcypė signalizacija. Kapotynės bereginti baigėsi. Jie spoksojo į mane nustūrę, kad kažkoks prietranka išdrįso įsikišti. Galėjau perskaityti jų mintis, sakytum kruvinos jų galvos būtų stiklinės. Staiga visi buvo beketinai mane pulti. Galiausiai jie suprato, ką aš padariau, signalizacija cypė ir už minutės čia turi pasirodyti tvirti privatūs apsauginiai, kurie priešingai nei policija veiks beatodairiškai. Jį protas dar nebuvo visiškai aptemęs, tad abi gaujos suskato mikliai nešdintis. Vis dėlto anas su peiliu nepraleido progos man durstelėti, tiesiog šiaip sau, pakeliui, šalindamasis iš šios vietos. Spėjau pakelti ranką, todėl peilis smigo šiek tiek aukščiau alkūnės. Nieko rimto. Romiai kraujavau birželio naktį pritūpęs ant šaligatvio tarp svetimo kraujo balų ir laukiau apsauginių.

Paskui teko užmokėti už vitriną.

Reikia kuo skubiau iš čia nūšintis. Tapti kitu. Tapti kitu kitur...

tuščia vieta

Jei atversite paskutinius europietiško laikraščio, kurį skaitote, puslapius, ten, orą prognozės žemėlapyje yra tuščia vieta – tarp Stambulo, Vienos ir Budapešto.

Liūdniausia pasaulio vieta, taip 2010-ųjų gruodį ją pavadino *The Economist* (išsaugojau iškarpa), tarsi laimę iš tiesų turėtų geografiją.

Šia tema rašiau straipsnį vienam laikraščiui. Nekaltas tekstas, kuris sukėlė ginčą, o aš gavau pirmus grasinimus per visą publikavimosi laiką. (Niekam nepatiks, jei pasakysi, kad jis neegzistuoja...) Į tą signalą neatkreipiau dėmesio. Parašiau dar kelis tekstus, veikiau ironiškus, apie tai, kad 1968-ieji šiuose kraštuose niekada nevyko. Apie tai, kad mūsų nūra, taip nūra, jog turime iškręsti ką nors netikėtą, ką nors nudurti, nužudyti skėčiu ir nuodinga kapsule ant Londono tilto, kad būtų pastebėti. Įsivelti į miglotas aferas su

turk? teroristais ir tai bus pavadinta, su ?rodymais ar ne, bulgariškuoju p?dsaku. Pavogti Charlie Chaplino k?n?, paimti jo lavon? ?kaitu. Forumas jau ?ž? nuo grasinim?, švelniausias skelb?, kad vilksiu vidurius kaip sutvatintas šuva. Vis dar nekreipiau d?mesio, užsikompleksav? anonimai. Vien? vakar? suskambo telefonas, replika buvo trumpa, bet pamin?tas ne tik aš, anie išman?, kaip veikti. Tai buvo paskutinis lašas, nusprendžiau visk? mesti, pasiimti dukr? ir išvažiuoti.

Kitur, kitur...

patarimas iš xix amžiaus

J?s? tulžis neveikia, visame kame ?žvelgiate li?des?, j?s prisisunk?s melancholijos, tar? mano bi?iulis gydytojas.

O ar melancholija kartais ne iš pra?jusi? amži?? Ar dar neišrasta vakcina, ar medicina dar jos nepažabojo, klausiu.

Niekada nebuvo tiek melancholijos kaip dabar, gydytojas pratr?ko gerkliniu juoku. Tiesiog apie j? neskelbiama. Ji visai netinka rinkos s?lygom, melancholij? vargiai parduosi. ?sivaizduokite l?to ir melancholiško S klas?s mersedeso reklam?. Bet nenukrypkime nuo reikalo, rekomenduosiu jums dalyk?, kur? išties gal?site ?vardyti kaip at?jus? iš xix amžiaus: keliaukite, išjudinkite krauj?, leiskite savo akims pamatyti nauj? vaizd?, važiuokite ? pietus...

Pernelyg ?echoviška, gydytojau...

Na, ?echovas žinojo, k? dar?, vis d?lto jis buvo ne tik rašytojas, bet ir gydytojas, nusijuok? jis.

Žinoma, jis teisus. Mano prasming? argument? atsargos išseko. Gydytojas daug skaito, esu tikras, kad slapta rašo apsakymus, primenan?ius jo mokytojo ?echovo k?ryb?. M?gstu j? už tai, kad niekada nepasinaudodavo proga man juos parodyti.

? kelion?, ? kelion?...

apie pradži? ir pabaig?: berllynas

Iki 1989 met? 80 procent? bulgar? nebuvo išvyk? iš šalies.

...

Užsienyje kaip kosmose, pasak? viena paž?stama man besiruošiant išvykti, ten l??iau senstama. Kai gr?ši, mes jau b?sime senut?s, o tu vis dar keturiasdešimties su trupu?iu. Kokia nelaim?, dingtel?jo man tada, b?ti jaunam, kai tau patikusios moterys jau bus pasenusios.

Kas esti pa?ioje pradžioje? Nei višta, nei kiaušinis, nei tamsa virš bedugn?s... Tuš?iame ir ne?rengtame kambaryje ieškau rašiklio. Štai ji, prakeikta užrašin?. Ži?rint iš šalies, iškilminga akimirka, naujas gyvenimas naujame ir nežinomame mieste. Kokie žodžiai tikt?, pirmi žodžiai tokiam momentui. Skubu rašyti, kad neužmirš?iau.

„Duona, obuoliai, dant? šepet?lis, medus, pel?, vyno atidarytuvas...“

Pradžioje buvo s?rašas.

Pirma naktis po slegian?iai aukštomis lubomis viename Berlyno bute. Gul?jau ir prisiminiau visas lubas ir kambarius, kuriuose teko gyventi.

Šventojo Mato kapin?s Š?neberge, netoli turk? turgaus. Vienoje pus?je pardav?j? š?ksmai: kilas – euras, kilas – euras... *Buirunuz*²⁷! Kitoje pus?je už keli? metr? visiška al?j? ir mirusi?j? po žole tyła.

T?vas, kur? pasi?miau keliems m?nesiams, taip ir neapsiprato su buto erdvumu ir panoro miegoti virtuv?je, mažiausiame kambaryje. Nepriprato ir prie Berlyno gabarit?. Vienintel? vieta, ? kuri? praš?si nuvedamas, buvo tas turk? turgus ir šalia besidriekian?ios kapin?s.

Ten visada gal?jo persimesti keliais „bulgariškais“ žodžiais kaipantai, „arkadaš“, „?okseliam“, „aferim“, „mašallah“, „evalla“²⁸... ir nusipirkti „bulgariško“ s?rio ir pitos. Paskui atsis?sdavo ant suoliuko kapin?se, kur mirusieji jau nebekalb?jo vokiškai, kažk? jiems pasakodavo ir m?tydavo trupinius žvirbliams. Palikdavau j? ten ryte, o vakare ateidavau pasiimti.

Per popietes dviračiu minu prie Grunevaldo. Milžiniški gremždiški namai. Kitas laikas, kita Vokietija. Katastrofos pergyvenę monolitai.

Į Berlyną atvykstama ne iš gero gyvenimo. 1918-ųjų vasarą Geo Milevas²⁹ atvyksta į ją susilopyti suknežintos galvos ir pasilieka vienerius metus. Audenas į Berlyną atvyksta 1928-aisiais genamas nevilties. Eliotas atvažiuoja laižytis žaizdų po to, kai buvo atmesta pirmoji jo knyga. Rusų emigrantai, išvyti revoliucijos, apsigyvena šiame mieste, Šarlotenburge. Kai solidaus amžiaus rašytojos Angelikos Schrobsdorff paklausė, kodėl tokio amžiaus ji palieka jaukius savo namus Izraelyje ir persikelia gyventi į Berlyną, jos atsakymas buvo pribloškiantis: „O kas pasakė, kad važiuoju gyventi?“ Ir kad būtų teisingai suprata, pridūrė: „Berlyne patogiau numirti.“

Vieną dieną mums žiūrėjant Olimpinį stadioną nelauktai prieš mus iššoko du vokiečių karininkai nacių uniformomis. Mudu išsigandome, paskui tolėliau pamatėme kamerą. Filmavo filmą. Vienas asistentas parodė mums ranka tyliai pasitraukti, bet Aja visa gerkle užbliovė ir stadionas jam aidėjo. Kamera išjungė. Visa kino mašinerija nušėliavo. Antrasis pasaulinis karas priverstas daryti pertrauką.

Kadangi vykiai atsitinka vienu metu, įsivaizduoju, kaip tas dvi minutes per mūsų Vengrijoje viena moteris pasinaudojo nepaaiškinama karo veiksmų pauze, išėjo į gatvę ir nusitempė sužeistą karį į savo namus.

Kas lieka pabaigoje – žemiška Berlyno diena kambaryje su aukštomis lubomis, jis beveik tušias, Šarlotenburgo pakraštyje, tuštumos, monumentalumo ir minimalizmo jausmas. Ją, kur vienerius metus gyveno Arvas Pärtas, dabar klausausi jo „Für Alina“, kiekviena nata atsiskiria, skurdo po tušų kambarį, prieš jai išnykstant gali palaikyti jį delne. Šiame kambaryje Aja žengs pirmuosius žingsnius, ištars pirmą savo žodį *Nein*.

Kas dar. Dangus virš Berlyno, graudžiausia cukrainė su vestuvininiais tortais, kurią niekas neperka, pačiame Kurfiurstendamo gale, ruduo Savinji aikštėje su be paliovos krintančiais lapais virš picerijos, Grunevaldo ežerai, stiklinis Reichstago kupolas, padegtas saulėlydžio, ankstyva lapkričio prieblanda, Vilmersdorfo našlės, išgyvenusios po bombardavimą, nuvargintos pasaulio, kuriame privalu numirti, vėlyvi rudeniniai krokai šalia Halenzerės, kinės, pardavinėjančios tulpes metro, Kalėdų naktis, kai laikydami kažkokio papročio paliekame stalą nenurinkti, kad ateitų mūsų mirę artimieji. Dvejonės, ar suras keli, ir paguoda, kad net jeigu vieta ir kita, dangus visur tas pats.

Dariau viską, kas manoma, kad mums gyvenimas sektųsi, bet mano melancholija, užuot išsisklaidžiusi, tik stiprėjo. Dariausi vis nišresnis ir uždaresnis. Tokiomis akimirkomis panėsdavau apsaugoti kitus nuo savo buvimo, labiausiai savo dukrą. Nebeatsakydavau nė vieno literatūrinio kvietimo net į antraeilinius festivalius ir išvykas į kitas šalis ir miestus... prieš išvažiuojant ji padovanojo man savo mylimiausią dinosaūrą. Visada nešiojau jį su savimi.

Pagalvojau, kad po daugelio metų ji tai pasakos savo vaikams, pradės tokiais žodžiais: „Mano tėvas ir dinosaurai išnyko tuo pačiu metu...“, o tai yra gera pradžia, veikiau pabaiga.

pasaulinis ruduo

Tai štai. Persekioju rudenį po visą Europą. Iš pradžių Berlyne kaštonas nukrito per metrą nuo manęs, paskui Varšuvoje lėtai nuslydo keli rudeniniai lapai, kurių ganėtinai užkurti gaisrai visoje Europoje, stebėjau jų desantą virš Normandijos, žingsniavau po tarsi apsvilusiais (arba aprėdijusiais) kaštonų lapais Sibiu mieste, stovėjau apstulbęs priešais degantį gervuogį krūmą Vroclave, pėsčiavau košiant vėjui Gente ir žiūrėjau pro palėpės kambario langą į begalinį lapkričio lietą Grace.

miestai, atrodantys
ištuštę į trečią po pietų:

Gracas
Turinas
Dresdenas
Bambergas
Topolovgradas

Edirn?
Mantuja
Helsinkis
Kabulas
Ruanas

Sužeistas J?zus iš Kano, Normandijos, per 1944-?j? bombardavimus ant šono pakrypusioje bažny?ioje. Liko galva su eršk??i? vainiku, medinis torsas apsvil?s, rankas nupl?š? sprogmuo. Koj? n?ra.

Marmurinis J?zus sutrupinta dešine ranka pusiau sugriuvusioje Kudamo bažny?ioje.

Suluošinti Europos J?z?s.

Maži Normandijos miesteliai, slegiami istorinio savo pa?i? praeities, tvirtovi? ir katedr? kiaukuto. Prieš dešimt? amži? didingi, dabar provincial?s. Štai tau ir dingstis istorinei melancholijai rasti. Jiems belieka oriai atlaikyti ir šlov?, ir užmaršt?. Falezas – gyvena aštuoni t?kstan?iai gyventoj?, didžiul? pilis ir gynybin? siena. Gimtoji vieta žmogaus, kuris vieniems buvo Vilhelmas Užkariautojas, o kitiems – Viljamas Niekšas. Po septyni? vakaro miestas lieka tuš?ias, vos neišspr?do – ištuštintas. Kvepia šienų ir žolėl?mis. N? viena gynybin? siena nesustabdys r?s?ios valand? kavalerijos.

Ruanas. Pirmasis aromatas. Lelij?... stiprus ir dievobaimingas, šalia miesto abatijos. Išsyk prisimenu mo?iut?s namus, kaimiškas lelijas kiemo gale, prie takelio ? išviet?. Visi matyti dalykai susitelkia kažkur ten, prarastoje vaikyst?s šalyje. Ten plyti tobulas miestas, dangiškas miestas, kuriame jau pabuvojome, ir kad ir kur v?liau klajotume, tegalime užfiksuoti jo atspindžius, vieni iš j? tikslesni, kiti blankesni. Antras kvapas, kur? ?traukiu ? katalog?, yra šlapimo, taip pat sklindantis netoli katedros. Benamiai, nakvojojantys netoliese, jau renka savo kartoninius patiesalus.

Šeštadieniais ir sekmadieniais vaikstin?ju vienas, o šiame pasaulyje min?tos dienos visada labai šeimyniškos. Ir visur tik skamba juokas, tai ne?tik?tina. Tai toks lengvas, gyvenimu patenkint? žmoni? juokas. Be akivaizdžios priežasties. Ne gerklinis, pagiežus, sardoniškas ar isteriškas. O lengvas juokas, nes prieš akis nuostabi diena, ritin?jiesi po pasaulio pievas su kitais ner?pestingai besiritin?jan?iais žmon?mis.

Viename *Süddeutsche Zeitung* numeryje ma?iau jau gerokai ?met?jusio Horkheimerio nuotrauk? iš kažkokios Frankfurto universiteto švent?s tolimais 1952-aisiais. Apvalus veidas, šypsnyš lyg susinepatoginus, rankoje – burt? lazdel?, ant kurios galo kabo popierinis bumbuliukas. Tarsi senstantis filosofas jaust?si šiek tiek kaltas, kad dalyvauja švent?je, ? kuri? yra ?trauktas, apimtas tam tikros baim?s, jog bet kuri? akimirk? iš kur nors išdygs jo draugas Adornas ir pažvelgs ? j? griežtai ir smerkiamai. Aš net nesim?gauju, lyg teisindamasis sako Horkheimeris nuotraukoje. Ir prašau ? tai atsižvelgti, kaip ? mano kalt? švelninan?i? aplinkyb?.

Provincionaliuose Europos dail?s muziejuose nuostabiausia ne tai, kad mums parodomos meistryst?s virš?n?s, nors visur esama po vien? du Renuar?, Monet, ir, žinoma, Picass?, kuris maitina vis? muziej? industrij?, bet pademonstruojamas gyvenimo be genij? sodrumas. Ger? antraeili? pieš?j?, kurie, ties? pasakius, dabar man yra ?domesni, menas. xvii ir xviii amžiuose knibžd?te knibžd?jo tapytoj?, neturin?i? daug šans?. Ilgai ir nepaguodžiamai stov?jau priešais Tilborcho paveiksl? „Banquet Villageois“. Puotaujantys valstie?iai, ?amžinti per pa?i? švent?s užbaig?, besiskirstantys ? b?relius. Toks li?dnumas, kylantis iš apa?ios... gilus pilvo li?dnumas. Skrandis užgan?dintas, o džiaugsmas taip ir nepasirod? arba jau išsidangino. xvii amžiaus li?desys.

nuorod? lentel?s ruano
dail?s muziejuje:

romantisme ?
impressionisme ?
naturalisme ?
cubisme ?

toilettes ?

Lankydamasis pasaulio muziejuose pamatau tarsi t? pat? pulkel? senuk? sukaustyta eigastimi ir trapi? senu?iuki? baltais plaukais, smalsaujan?i? taip v?lai susitikus su pasaulio menu. Iš pradži? pamaniau, kad tai tragiškai pav?luotas susitikimas. Paskui, priart?damas prie j? stingumo ir trapumo, po truput? ?miau suprasti, kad susitikimas ?vyko laiku. Nuo sen? meistr? prie kitos amžinyb?s – toks laipsniškas per?jimas.

Stoviu vienoje Pizos aikšt?je ir ži?riu ? veidus. Man niekada neatsibos. Po veid? bado, kur? išgyvenau požemiuose, cokoliniuose aukštuose ir vienatv?s popiet?mis, žmogaus veid? laikau didžiausiu m?s? k?r?jo pasiekimu.

Žmon?s tapo gražesni. Ne, tai n?ra dar vienas mano sen?jimo ženklas. Arba n?ra vien tai. Žmon?s iš tikr?j? pasidar? gražesni. Ir ypa? moterys, be abejo. Labiausiai jos.

Roma – apleistas miestas. Sekmadienis.

Prie pirm?j? miest? kvap? s?rašo prid?siu ir šiuos: v?lyv? popiet? saul?s išlydyto asfalto (kvapas iš vaikyst?s), sukus roži? kvapas ir puvimo nata. Jeigu gamtoje kas nors gali b?ti paversta ki?u (nes kult?ra išties nemažai papluš?jo), tai yra rož?. Miestas pilnas roži?. Gal d?l to, kad reikia pridengti daug su amžiais prisikaupusios mirties? Visos kapin?s kvepia rož?mis.

Šios dienos saul?s laida mane užklups ant kalvos, Maltos ordino vienuolyno sode su žol?je p?van?iais apelsiniais ir varnomis, m?sin?jan?iomis vaisi? minkštim?. Trumput?s epifanijos, sunyksian?ios jau kit? akimirk?. O tai j? vert? kelia šimteriopai. Kelias minutes Romos imperijos saul?lydis ir saul?lydis virš Romos imperijos reiškia t? pat?. Pasigirsta nakties barbarai, skriejantys motorolieriais „Vespa“ ir „Piaggio“.

Su kai kuriais miestais prasilenki kaip ir su kai kuriomis moterimis. Sutikai jas arba per anksti, arba pernelyg v?lai. Viskas buvo sustyguota, kad susitiktum, bet ?mai tau ? galv? šov? mintis ir privert? staiga nusukti kita gatve.

Ir v?l sekmadienis, visi pasaulio sekmadieniai, rytas, kažkur Europoje...

Prabundu nuo varp? gaudesio ir pro miegus bandau atsp?ti, iš kur ataidi garsas. Prisimenu visus šitaip prasidedan?ius rytme?ius, skai?iuoju miest? ir miesteli? rožin?: Gracas, Praha, R?gensburgas, Viena, Zagrebas...

Kiekvienam iš j? – nedidel? aikšt?, katedra, o už jos – viešbutis, nutol?s per vieno varpo gausm?. Apsidairau po kambar?. Tai Liubliana, kaip patvirtina sunkus žalias viešbu?io „Union“ segtuvas su auksiniais secesijos stiliumi parašytais metais „1907“ – jo atidarymo data. Varpai skamba, lyg kažin kokios j?gos švelniai ir maloniai spiriamas imu skub?ti, rengtis ir lekiu žemyn, ? gatv?. Varpai ir k?nai, matyt, jau nuo seno rezga pokalb?, susijus? su visomis laim?mis ir negandomis, vestuv?mis ir laidotuv?mis, gaisrais ir maištais, potvyniais ir paradais, apie kuriuos varpai pranešdavo prieš daugel? amži?. Vos tik juos užgirdai, nedelsdamas b?k ? gatv?. Susilieju su minia, bandau ištirpti joje, ištrinu savo tapatyb?. Dabar, tariau sau, esu tik ?ia, šiame mieste, šioje aikšt?je, su šiais žmon?mis, š? šeštadien? arba sekmadien?. Noriu b?ti viso šito dalimi, nuolankiai ?eiti ? katedr?, prie dur? persižegnoti, kartais tai padarau ortodoksiškai, kartais katalikiškai, nežinau, kaip teisingiau, atleisk man, Viešpatie, paimu maldyn?, atver?iu, žodži? nesuprantu, klausausi giedan?i?j?, vargon? atsako, ar taip skamb?t? Dievo balsas, sodrus, šiltas ir kartu griežtas. Jau?iuosi saugus ir ramus, ir esu visko dalis. Tik yra šioks toks poj?tis, kad nusid?jau paragav?s vienos gyvenimo, kuris man nepriklauso, dienos, nors ir ne visos, o tik jos ryto.

Moteris, kuri kirto aikšt? priešais katedr? Kelne t? niauri? popiet? ir taip bedieviškai bei didingai šauk? ant kažko kalb?damasi telefonu...

Angelas su l?ktuvo sparnais šiaur?je netoli Niukaslo.

...

Kod?l neužsirašin?jau daugiau pavadinim?. Vis? vietovi?, kuriose sve?iavausi, pavadinim?. Miest? ir gatvi? pavadinim?, maisto ir prieskoni? pavadinim?, moter? vard?, vyr? vard?, medži? pavadinim? – prisiminimas apie violetin? palisandamed? Lisabonoje, oro uost? ir sto?i? pavadinim?...

Stoviu prie savo užrašų kaip koks Adomas, kitados dalijęs vardus, o dabar tik mojančias jiems žandines, žiūrintis, kaip tolumoje nyksta jų uodegos.

atmintis viešbutiams

Lavinu ypatingai atminti toms vietoms be atminties, viešbutiams. Idealiai viešbutio kambariui nedera prisiminti ankstesnio svečio. Valymas išvykus svečiui visų pirma yra atminties ištrynimasis. Lova turi pamiršti prieš tai joje gulėjusį kėną, turi būti paklota nauja patalynė, išlyginta, vonia turi būti iššveista iki blizgesio. Bet koks ankstesnio svečio pėdsakas – plaukas ant patalynės, išblukusi lėkštelė ant pagalvės yra nesėkmingi. Aseptiška tik užmarštis.

Svarus pliusas ir pailgi lyg kupai Niukaslio „Royal Station Hotel“ kambariai. Langai atsidero vertikaliai žemyn kaip traukinyje. Tarytum bet kuri akimirka viešbutis švilptelės ir nuręks. Britiška buities askezė. Nelengva, prieš kelis šimtmečius išradus unitazą su bakeliu, iš ištikimybės tradicijai niekinti vandens maišytuvą. Apie tai svarstau bergždžiai mągindamas sumaišyti karštą ir šaltą vandenį.

Karališkas viešbutis Pizoje, kambarys su sunkiais ir matiniais veidrodžiais, aukštomis lubomis ir dviem senomis didžiulėmis raižytomis lovomis. Ilgokai dvejoju, kuri iš jų pasirinkti ir apima neaiški nuojauta, kad regiu ant jų taciau prieš du šimtus metų gulėjusius kėnus, plonus, permatomus, negatyvo spalvos.

Viešbutis Helsinkio centre, už stoties. Aukštas pastatas, langai atsiveria vos kelis centimetrus, kad būtų neįmanoma pralįsti ir išsokti. Klaustrofobijos ir vienos iš esminių teisių pažeidimo jausmas.

Pusryčiai laiška, smidrai sriuba, paskui bananai ir apelsinai, kuriuos kitados sapnuodavai, iš kur imasi ši melancholija, ko dar tau stinga?

Nieko. Tik to alkio.

Pigiausias Paryžiaus viešbutis „Akacija“ 11-ajame rajone... Kiaurą vakarą klausausi, kaip kambariye virš manęs lova girgžda tiksliai ir stipriai jambu. Pamaniau ir užsirašiau: kuo pigesnis viešbutis, tuo pašališkesnis krušimasis.

xv amžiaus viešbutis Prahoje, Ostrovni gatvėje 22. Kokie neįtikėtini žmogaus kūnai viduramžiai...

Didelis viešbutis Sibiu, šviesmėlyniai kambariai, stiklinė vonia, prasti pusryčiai. Viešbutis „Vensan“ Ruane, pačiame centre, kambarys virš bulvarų, nepakenčiamai slegianti medžiaginė tapetai vyšninė spalva. Tarp brošiūrų – diskretiškas elitinio naktinio klubo „Madam Bovari“ anonas. Naktį praleisiu su *Buvaru ir Pekiušu*.

Bežvaigždžiai Normandijos viešbutiai, o pats bežvaigždžiškiausias iš jų – viešbutis „Bernières“ su dušu ir klozetu spintoje.

Pensionas Lisabonos rajone Bairu Altu su medinėmis langinėmis, kurias tranko vakarinis vandenyno vėjai. Priešais mėsinių, drabužiai laisvai plevsuoja, nutrupėjusi fasado ochra. Maža *papelaria* su siuviniais, popieriumi, laikraščiais ir cigarais, su saulės išblukintu Pessoa ant durų. Netikėtai prisiminimas apie T. miestelį, esantį visiškai priešingame kontinento gale.

Biblija katalikiškame Vroclavo viešbutyje. Šalia palaimos, šalia žodžių „Palaiminti turintys vargdienio dvasi?... Palaiminti gedintys...“, kurie yra bet kas, bet tik ne palaima, kažkokios moters gundytojos ranka parašyti užrašai: „Nenoriu kištis į jų reikalus, bet jeigu nuobodžiaujate, paskambinkite Agnieškai, tel. nr. 37475...“ (Viso numerio nerašysiu.) Šitaip prie palaimų ji pridėjo dar vieną. Skamba nuostabiai – „Nenoriu kištis į jų reikalus, bet...“

Tą vakarą nepaskambinau, bet kuo tiksliausiai persirašiau numerį ir visą adresą. Kažin kaip Agnieška veikia dabar, po tiek metų. Ar jai vis dar pavyksta prakišti kokią paviršutinę palaimą ar turiu užbraukti ir šį (pagalbą) numerį.

sėdėjimai ir užmarštis

Kaip vadinama obsesija be paliovos sudarinėti s?rašus, m?styti s?rašais, pasakoti s?rašais? Koks tai nukrypimas?

Skubu užrašyti viską, sudėti ? užrašin?, kaip skubama suvartyti ? gard? ?riukus iki ?siš?lstant audrai. Vis sparčiau prarandu atmintį vardams ir veidams. Matyt, tai ir yra paaiškinimas. Tokia liga pabaigoje sirgo mano tėvas. Ateidavo toksai su didžiuliu trintuku ir trindavo viską, iš galo ? priek?. Pirmiausia pamiršti tai, kas buvo vakar, paskiausiai išnyksta tai, kas nugręsta toliausiai. Šia prasme visada mirštama vaikystėje.

Tėvas išeidavo ir pasimesdavo gatv?se lyg vaikas svetimam mieste. Laim?, miestelis buvo mažas, žmon?s j? pažinojo ir parvesdavo namo. Dažniausiai j? aptikdavo stotyje. Ži?r?davo ? traukinius. Syk?, kaip tik buvau trumpam gr?ž?s, ?jau paskui j? ir steb?jau. Sustojus traukiniui jis atsikeldavo ir eidavo prie atidaryt? vagono dur?, paskui sul?tindavo žingsn?, sustodavo, bej?giškai apsidairydavo kaip žmogus, ?mai pamirš?s arba suabejoj?s, ar verta leistis ? kelion?, ir vis dar netvirtais žingsniais gr?ždavo ? savo viet?. Tai pasikartodavo atvažiavus kitam traukiniui.

Mano baisiausias košmaras – kad vien? dien? lygiai taip pat stov?siau kuriame nors oro uoste, l?ktuvai leisis ir kils, o aš neprisiminsiu, kur ketinu skristi. Dar blogiau – b?siau pamirš?s viet?, ? kuri? turiu gr?žti. Ir niekas man?s nepažins, ir nenuves namo.

labirintas ir pasirinkimas

Labirintas yra kažkieno suakmenėjusi dvejon?

Labirinte labiausiai slegia tai, kad nuolat privalai rinktis. Glumina ne tai, kad n?ra iš?jimo, o kad j? begal?. Žinoma, miestas yra akivaizdžiausias labirintas. Barthes’as nurodo Paryžį kaip pavyzdį – „centro ir periferijos labirintai, pastatyti Osmano“.

Šiame mieste buvau ne kartą š? t? laimingai prarad?s, bet prid?siau tik vien? gluminan?i? popiet?. Metas, kai stov?jau tarp dviej? gatvi? ir svars?iau, kuria kulniuoti. Abi gatv?s nuvest? ? viet?, kurios ieškojau. Beje, pa?ios gatv?s visai nebuvo kokios nors ypatingos. Kaip visada iškyla dilema: kuri? iš j? bepasirink?iau, kit? prarasiu. Patenkintas b?i?iau, jeigu gal?i?iau kaip tame kvantin?s fizikos eksperimente, ?rodan?iame, kad dalel? gali elgtis ir kaip banga, praeiti pro dvi angas. Laikas tiks?jo, o aš stov?jau ir mindžikavau. Matyt, atrodžiau siaubingai sutrik?s, nes viena vyresnio amžiaus dama stabtel?jo ir pasiteiravo, ar man reikia pagalbos.

Kaip pasielgiau? Žengiau dešine gatve, bet vis? laik? galvojau apie antr?j?. Ir su kiekvienu žingsniu kartočiau, kad pasirinkau klaidingai. Nebuvau nu?j?s n? tre?dallo kelio, ryžtingai sustojau (ak, tas ryžtingas neryžtingumo gestas) ir statmena gatvele nusukau ? t? kit? gatv?. Žinoma, sulig pirmais žingsniais mane apniko dvejon?, tad po keli? metr? mažne patekomis pirmu pasitaikiusiu skersgatviu gr?žau ? pirm?j? gatv?. Paskui v?l pagautas abejon?s pasileidau atgal, o tada v?l – ? pirm?j?. Iki šiol nesuprantu, ar tokiais zigzagais pasiekiau abi gatves, ar abi praradau. Galiausiai visiškai išsek?s lyg maratono b?gikas labirinte stipriai tvaksin?ia širdimi griuvau ant suolelio.

ramun?li? rink?jai

Niekada nekeliauju vienas. Tiesiog keliaujantieji su manimi n?ra matomi plika akimi. Primenu kontrabandinink?, kuris per sien? perveda vis? kolon? žmoni?. Dalis j? jau negyvi. O kiti – priešingai, netgi labai gyvi ir smals?s, viską lie?ia, apie viską klausin?ja, pasimeta, atsiskiria nuo grup?s. Oro uost? jutikliai j? neaptinka.

Pa?iose netik?iausiose ir netinkamiausiose šio kontinento vietose, net beasmen?je oro uosto teritorijoje, toje atskiroje valstyb?je, išnyra netik?ti veidai. Man geriant arbat? Miuncheno oro uoste netik?tai ? sal? suguža ?igonai skardininkai, triukšmingi ir margi. Policija j? nepastebi ir skeneriai necypia nuo j? sidabrini? apyranki?, sunki? keptuvi? ir varini? katil?. O štai ir mano senel?s draug? sena ?igon? Rusalija, apsigaubusi skara su tulp?mis, ateina rinkti ramun?li? didžiul?mis medin?mis šukomis. Arbata, kuri? geriu, yra ramun?li?, štai kur esm?. ?ia, Miuncheno oro uoste, ramun?l?s neauga, noriu jai pasakyti, bet Rusalija ? mane n? nežvilgteli. Tuomet sumoju, kad ir aš jai neegzistuoju, neegzistuoja ir policininkai, skeneriai, net didžiulis terminalas... Jis dar nepastatytas. Jo vietoje plyti bekrasť ramun?li? pieva.

Vaikyst?je t? triukšming? ?igon? bijodavau. Suaugusieji mus g?sdindavo jais, sakydavo, kad nepaklusnius vaikus jie paims? ir sukiši? ? didžiulius krepšius. Buvau paklusnus vaikas, bet kas žino, juk gali ?vykti klaida. O senosios Rusalijos nebijočiau. Ji užeidavo pas mus ? namus, atsis?sdavo ir vis? popiet? juodvi su

mo?iute šneku?iuodavosi. ?sitaisydavau šalia ir klausydavausi. Rusalija m?go mo?iut?, nes ši vienintel? ?sileisdavo j? ? namus ir kalb?davosi kaip su lygia. Mo?iut? m?go Rusalij?, nes ši daug keliavo, o ji gerb? kiekvien?, ma?ius? pasaulio. Kas vasar? Rusalija porindavo apie plat?j? pasaul?, o mo?iut? klausydavosi ir verpdavo, istorijos sul?sdavo ? si?l?, kuris t?sdavo iš verpst?s. Kam kvietiesi juos ? namus, priekaištaudavo paskui kaimyn?, ?igonais šiukštu pasitik?ti, kol ji tau dantis užkalbin?ja, jos šeimyna aplink šmirin?ja, ims ir nugvelbs viš?iuk? ar pomidor? prisiraškys darže. Tegu sau raško, atsikirsdavo mo?iut?, jie irgi d?ši? turi, o pomidor? š?met gyva bala.

Praneš?jos balsas paskelbia, kad mano l?ktuvas v?luos ir sugr?žina ? Miuncheno oro uost?. Iš ?igon?s Rusalijos su didel?mis medin?mis šukomis ramun?l?ms rinkti ir jos margaspalv?s šeimynos neliko n? p?dsako. Baig?si ir mano arbata.

Kol gyvas b?siu, Rusalija vaikš?ios rinkti ramun?li? ? Miuncheno oro uost?, jos palyda eis iš paskos ir tarškins keptuves, o ilgiausiomis popiet?mis mano mo?iut? verps ir klausysis istorij? apie plat?j? pasaul?.

vienos suomi? poet? šeimos aprašymas per pietus lahtyje

Tai gal?t? b?ti Vermeerio paveikslas.

Gražus, labai garbaus amžiaus suomi? poetas, pailgo veido, senatv? kartais taip suformuoja veidus, nepaprastai m?lynos jau blunkan?ios akys (lengvas vienos akies tikas), sunkiai krutina rankas, nuolatin? šypsena veide (gal ir tai yra tikas), maloni ir nevikri, tarsi atsiprašin?t? už senatv?. Pagyvenusi ponija šalia jo veikiausiai yra jo žmona – didžiul? pla?iabryl? skryb?l?, papuošta uogomis, per daug pudros ant skruost?, kaip pasitaiko solidaus amžiaus damoms... Diskretiškai stebi savo sutuoktinio judesius, bet kuri? akimirk? pasirengusi suteikti pagalb?. Kol kas jis susitvarko pats, nors dešin? ranka virpa, tod?l pus? šaukšto turinio visada išsipila atgal ? l?kšt?.

Šalia jos s?di j? s?nus, taip pat poetas, kaip mums j? pristat?, maždaug keturiasdešimties, liesas, išt?s?s, su akiniais ir ? priek? atsikišusiais dantimis, ne toks gražus ir subtilus kaip t?vas. Keista, kartais t?vai yra gražesni už savo vaikus, visada viliamasi, kad bus atvirkš?iai. Marti, kaip puikus kontrastas visai šeimai, apvali ir juodaplauk?, matyt, užsieniet?. Dvi žavingos mergyt?s ketveri? ir šešeri? met? m?lynais kostium?liais, besiblaškan?ios tarp stalo etiketo ir prigimtinio temperamento.

Pokalbis vyksta sunkiai, bet tai yra paveikslas, kuriam pokalbio nereikia. G?r?damasis stebi, kaip gyvenimas grakš?iai ?veikia sen?jim?. B?ta meil?s, iš jos gim? vaikai, vaikai pagimd? savo vaikus. Tikriausiai b?ta ir kataklizm?, bet štai dabar jie visi drauge prie sekmadienio piet? stalo, garbingo stalo priešais visus tuos iš viso pasaulio susirinkusius rašytojus, kurie vargu ar kada nors yra perskait? didžio suomi? poeto eil?rašt? ir tikrai ne?simins sunkiai ištariamo jo vardo. Justi pagarb? bent per vienus pietus iš žmoni?, matan?i? tave pirm? kart?, ir pasidalyti ja su savo artimaisiais. Apie k? daugiau galima svajoti?

?mai suomi? poetas padaro dalyk?, išstumiant? j? iš paveikslo. Virpanti ranka paleidžia šaukšt?, šis su trinkesiu bloškiasi ? l?kšt?s krašt?, krisdamas užsemia smidr? sriubos, aplieja baltus poeto marškinius, nut?škia kelis pašaipius lašus ant skruosto nust?rusiai sutuoktinei ir skardžiai nusileidžia ant akmenini? grind?.

Šeimininkas pritupia pakelti šaukšto, tarsi tai b?t? pats svarbiausias dalykas, susidaužia galv? ? stalo briaun?, keturmet? mergyt? nesusitramdo ir prapliumpa kvatotis, motina j? maldo, bet visk? dar labiau pagadina, mergyt? be jokio auftakto kvatojim? pakei?ia cypimu, senojo poeto s?nus bej?giškai kraipo galv? ? savo motin? ir ? savo vaik? motin?, bet n? iš vienos negauna joki? nurodym?. Senoji bando servet?le nuvalyti d?m? nuo poeto marškini?. O jis? Jis toliau šypsosi nekalta ir kartu prasikaltusia šypsena, lyg eib? iškr?t?s berniokas.

Jeigu koks nors nematomas Vermeeris tapo š? paveiksl? ir jis bus demonstruojamas kit? šimtmet?, atkreipkite d?mes? ? tamsi? d?m? apatiniame dešiniajame kampe, ten, kur nukrito šaukštas. Jeigu ilgai ? j? stebeilysit?s kaip ? Rorschacho d?m?, išvysite senatv?s kipšiuk? ir pašaip? jo šypsn?.

nuo li?desio kaulai pasidaro trap?s

? Suomij? vykau daugiausia d?l savo t?vo. Pasinaudojau maloniu kvietimu ? literat?ros festival?. Ši šalis man artima nuo vaikyst?s, nors nesu joje lank?sis. T?vas nuvyko ten per atsitiktinum?, pirma ir, regis, paskutin? jo išvyka ? užsien? anais laikais. Suomija, taip sakant, gyveno m?s? svetain?je – šešios suomiškos tvirto šviesiai

žalio stiklo taurės, kurias ištraukdavome atėjus svečiams. Pastačius jas ant stalo visada prasidėjo tavo pasakojimas. Mums jis skambėjo kaip pasaka, šiaurės saga ir kartu nuotykinis romanas. Kaip jiems davai tik po penkis dolerius, kaip kiekvienas nelegaliai pravežęs konjako arba degtinės butelį, kaip paskui visas sibaiminis ir susigėdęs iškeitė tų butelių taures, iš kurių dabar geriame, suomišką peleniną, jį taip pat stovėjo ant stalo, ir medžiagą mamos suknelei. Tada mama iš spintos ištraukdavo suknelę, ryškią ir spalvotą, su didelėmis vystančiomis rožėmis, ir visi iš nuostabos caksdavo liežuviu. Suomija buvo mano vaikystės šalis, labiausiai priartėjusi prie mitinės valstybės pavadinimu Užsienis. Mano tavo valstybė. Protėvių valstybė.

Susiklostė taip, kad mano apsilankymas ir susipažinimas su Suomija turėjo vykti lygiai po trisdešimties metų, kai pats jau tapau tėvu. Ir tada paėjau savaitę, kai pasirodė vieno atseit „planinio“ tavo sveikatos tyrimo rezultatas. Iš pradžių nusprendžiau atsisakyti kelionės, paskui pagalvojau, kad ji neatsitiktinai turi vykti būtent dabar, kad tai lemtis ir gal net su kelione prasidės sveikimo procesas.

Įlktuvą silaipinau su liudiesio viršsvoriu. Buvo birželio vidurys, ilgiausios baltosios naktys. Jaučiausi nugrimzdęs kažin kokią ypatingą melancholiją. Tai nebuvo ta šalis, kurią sivaizdavau. Ji man pasirodė pasenusi nuo mano vaikystės laikų. Vaikšiojau Helsinkio gatvėmis, o mintyse buvau nutolęs. Man kėlė tik gimtą dukra, o tvas kėlė tik sužinojo baisią diagnozę. Šiomis gatvėmis jis vaikšiojo būdamas dvidešimt penkeris, o man jau trisdešimt devyneri. Niekada negalėjau pažinti jo akimis, buvau nemažai pakeliavęs, jutimo organai pripranta, akys tik registruoja vaizdus, *dėjà vu* pojūtis kaupiasi.

Vieną vakarą mano kūnas neatlaikė.

Labai simboliška palėžti šalyje, apie kurią visą gyvenimą fantazavai.

Po vidurnakčio, pasibaigus vakarienei... Vienodai ir šviesu, ir tamsu aplink. Kambario prieblandoje bandau susivokti, koks dabar paros laikas ir kur mano kūnas. Jokios nuovokos nei dėl vieno, nei dėl kito. Jaučiausi lengvas, pakilęs per metrą virš lovos, man nieko neskauda, tai arba yra rojus, arba... Tai seselės ar angelai? Šneka nesuprantama kalba – rojus ar suomių? Visiškai nejaučiu kėno, tai būtų nuostabu, jei neverstų šiek tiek nerimauti. Su pastanga pakreipiu galvą ir kairę ir pamatau stiklainį su skysčiu, kuris liejasi mano ranką. Aišku, rojuje tokią renginį nėra. Paskutinis prisiminimas: važiuoju išnuomotu dviračiu, apie kažką galvoju, tada priešakyje pasidaro labai šviesu, atsidariau priešingoje juostoje, staigiai pasukau grįžti į savąjį, tada stabdžiai garsas, paskui... kambarys.

Pamažu atgaunu sąmonę. Budinti seselę periodiškai užaina su švirkštu ir vieninteliu anglišku žodžiu, bet pakankamai aiškiu – „Peinkiler!“ Stabtelė duryse, paskelbia: „Peinkiler“, tarsi tuojau žengs itin svarbus ponas, iššvirkščia iš adatos orą ir suleidžia vaistus kažkur neegzistuojant mano kūnui. Bandau laužyta anglų kalba pasakyti, kad man nieko neskauda. Bet ji purto galvą ir sako kažką, ko neįstengiu suprasti, sako savo trolių mumių kalba.

Nuo liudiesio kaulai pasidaro trapūs...

Kai mane vežė operacinę, atmintis veikė kone kinematografiškai. Guliu ant neštuvų su ratukais ir pailgos neono lempos virš galvos rėmina tušios kino juostos kadrus. Svarstau, kad jeigu neštuvai važiuoja dvidešimt keturių kadrų per sekundę greičiu, ims suktis filmas, kuris dabar man yra nematomas. Koridorius tušias ir truputį aidas. Pravažiuojame aukštą, kuriame yra nedidelis kavinė. Motina su chalatu ir trys mergaitės, kurias tvas atvedė į pasimatymą su ja, valgo tortą ir geria sultis. Prisimenu kiekvieną judesį, daromą sulėtintos kadencijos ritmu. Tikriausiai atrodau klaidingas, su iškelta koja, šiek tiek mirkusiu tvarsčiu, lašine. Trys mergaitės liaujasi plepėjusios, girdžiu įkštutes dedamą šakutę į garsą, ir, man važiuojant pro šalį, jos nekaltai pasuka galvas į mane. Merginų šyptelėti, trys mergaitės rausvomis palaidinėmis, šiaudeliai, sultys, lengva užuojauta, sumišusi su smalsumu ir trupučiu baimės... Motina joms kažką pasako ir visas trys staiga, nors ir nenoriai, nusuka galvas nuo pravažiuojančio neštuvų su kažkokiu aptvarstytu objektu. Laikau šį kadrą galvoje, kol mane pasiglemžia anestetikai. Žmogus nežino, koks paskutinis dalykas jam apsireiškė prieš peržengiant ribą.

Vos pramerkęs akis išvydau švelniai išsiliejusį Ritvos siluetą, pastebėjusi, kad prabundu, ji išsyk pagyvėjo. Stovėjo prie mano lovos ištisas valandas. Kažkada, tolimais 1968-aisiais septynias dienas svečiavosi Bulgarijoje. Nuostabiausios septynios mano gyvenimo dienos, pasakė ji. Buvau dvidešimties – jauna, kairuolė ir simylėjusi. Vėliau niekada šie trys dalykai man nenuitiko kartu, tarė Ritva. Iš šono gydytojams

tikriausiai atrodome kaip keistas paveikslas. Šešiasdešimtmet? moteris ir nejudantis keturiasdešimtmetis vyras. Juodu jungia metai – 1968-ieji. Metai, kuriais ji jaut?si laiminga, yra mano gimimo metai. Abu ?vykiai neturi akivaizdaus ryšio. Išskyrus viet?, kurioje ?vyko.

Dabar man labiausiai kelia nerim? šiurpus sp?jimas. Negaliu pakelti galvos, kad paži?r??iau. Tod?l bandau krustel?ti koj?. Nepavyksta. Žemiau liemens nieko nejau?iu. ?mai ?sivaizduoju, kad toje vietoje patalyn? tuš?ia. Juntu, kaip gr?žtu ? t? tiršt? pieno baltumo mas?, iš kurios k? tik išnirau. V?l išneriu, nes pajuntu r?žiant? skausm?. Staigiai atsimerkiu. Ritva v?l s?di mano galv?galyje, pasakau jai, kad man skauda, ji paskambina seselei Peinkiler. Palaipsniui imu suvokti, kad šis nepaken?iamas skausmas ateina iš kojos, vadinasi, ji savo vietoje ir net galiu j? pakrutinti. A?i? Dievui, man skauda. Ji savo vietoje ir skauda.

Po savait?s dviej? išlik?s gyvas ir sugipsuotas guliu namie ir tiesiog fiziškai jau?iu valandas ir minutes. T? met? vasar?, kuri buvo kaip nuosprendis, pragul?jau, bet nebuvo tikras d?l nusikaltimo, kur? padariau. Ta?iau taip sako visi nuteistieji.

Triguba kair?s blauzdos frakt?ra, operacija, dvi plokšt?s, septynios vinys, du l?ž? šonkauliai, taip pat iš kair?s. Valand? valandas ži?riu ? lubas virš galvos, ? vienintel? gulin?iojo dang?, ir v?l prisimenu visas lubas, po kuriomis esu gul?j?s. Aukštos Berlyne ir žemos vaikyst?je. Ant j? – musi? žvaigždynai. Plika lemput?, apgaubta laikraš?iu, toks buvo gaubtas.

Menu begalines popietes, kurios mums buvo taip dosniai dovanotos „anuo metu“, vaikyst?je, tada irgi gul?davau atsimerk?s ir spoksodavau ? virš?, kol iš vos ?ži?rim? lub? plyšeli? ir nelygum? pasidarydavo keisti kalnai ir j?ros, kuriomis išplaukdavau toli toli. Po keleri? met? kalnai ir j?ros stebuklingu b?du ?m? virsti šonais, klubais, kr?timis ir kitais moter? apvalumais. Kuo nelygesnis ir netobulesnis paviršius, tuo daugiau laiv? ir moter? jis slepia.

Šitaip nat?raliai pasibaig? mano kelion?s... Gr?žau ? li?dniausi? pasaulyje viet?, visas suvarg?s. Iš keleri? met?, praleist? viešbu?iuose, oro uostuose ir stotyse, liko dvi trys užraš? knygel?s su sant?riais kelioni? užrašais. Dabar atsainiai juos vartydamas, kad grei?iau prastum?iau laik?, suvokiu – melancholija l?tai užlieja pasaul?... laikas kažkaip užs ciklino ir ruduo nenori pasitraukti, kiekvienas met? laikas yra ruduo. Pasaulinis ruduo... Kelion?s taip pat negydo li?desio. Reikia ieškoti ko nors kito.

*The saddest place is the world.*³⁰

²⁶ Li?dniausia vieta pasaulyje (aut. past.).

²⁷ Prašom (turk.) (vert. past.).

²⁸ Draugas, labas, bravo, Dievo valia, d?kui (turk.) (vert. past.).

²⁹ Geo Milev (1895–1925) – poetas, publicistas, pagrindinis bulgar? ekspresionizmo atstovas, politinis veik?jas (vert. past.).

³⁰ Li?dniausia vieta yra pasaulis (aut. past.).